

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 183/ 2018-05

TÜRK EXİMBANK UYGULAMALARINDA RİSK YÖNETİMİ

Sılanur ÇIRAK*

---

*silacirak3407@gmail.com İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü, Uluslararası Ticaret Hukuku ve Avrupa Birliği Yüksek Lisans Tez Öğrenci

Özet

Risk Yönetimi temel olarak işletmelerin varlığını sürdürmeye yönelik olası tehditleri tespit edip değerlendirilerek ortadan kaldırmayı veya minimize etmeyi amaçlayan bir sistemler bütünüdür. Bu kavram Türk bankacılık sistemine, 2000 ve 2001 yıllarında yaşadığımız likidite ve bankacılık krizleri ile girmiş ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun (BDDK) benimsediği saydam ve kural bazlı politikalar hedefleyen uluslararası Basel Kriterleri ile tanınır hale gelmiştir. Türk Eximbank'ın ana hedef kitlesi Türkiye'de yerleşik ihracatçılar, ihracat odaklı üretim yapan imalatçılar ile yurtdışında etkinlik gösteren müteahhitler ve girişimciler olmakla birlikte Banka, ilgili gruplara kredi, sigorta ve garanti hizmetleri vermektedir. Bu çerçevede geniş yelpazede hizmet sunan Türk Eximbank'ta olası risklere karşı bütüncül ve uluslararası normlara uygun politikalar belirlenerek banka faaliyetleri ile ilgili riskler yönetilmeye çalışılmaktadır. Bu çalışmanın; ilk bölümünde Risk Yönetimi ve Basel Düzenlemelerinin Bankacılık Sektörüne Etkileri, sonrasında Türk Eximbank'ın İhracat Finansmanındaki Rolü, Türk Eximbank'ta Risk Yönetimi'nden bahsedilmiş; son bölümde ise Türk Eximbank'ı Diğer Ticari Bankalardan Ayıran Özellikler açıklanmaktadır.

*Anahtar Kelimeler:*Türk Eximbank, Risk Yönetimi, Basel

Abstract

Risk management is a set of systems that basically aims to minimize or eradicate the probable threats towards the viability and sustainability of corporations. Turkey has become acquainted with the concept of risk management due to the liquidity and banking crisis in 2000 and 2001 for the first time and it has become more popular by the help of international Basel criteria, which aim to build transparent rule-based policies, adopted by Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA). Turk Eximbank provides short-medium and long term loan programs, export insurance and guarantee transactions to exporters, export oriented manufacturers, contractors and entrepreneurs who operate abroad. In terms of management of related risks emanated from the wide range of services, comprehensive policies in compliance with international standards have been conducted to the best interests of clients. This study is comprised of 4 sections. Risk management and the effects of Basel regulations on the Banking industry has been explained in the first section. Secondly, the role of Turk Eximbank in Export Finance has been detailed. How Turk Eximbank handles with risks including legal reports is the subject of third section. Finally, distinguishing features of Turk Eximbank compared to commercial banks in Turkey have been shown.

Keywords: Turk Eximbank, Risk Management, Basel

Giriş

Ülkemizde 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler, ciddi sonuçlar doğurmuştur; dolayısıyla bankacılık sisteminde büyük değişimlere sebep olmuştur. Bu dönemde birçok banka iflas ederken bir kısmı devletleştirilmiş, ekonomi bir yıl içerisinde % 8,4 oranında küçülmüş, enflasyon ve kurlar artarken politik kriz ile ortaya çıkan likidite sorunları sonucunda ülkenin küresel piyasalardaki itibarı zarar görmüştür. Bankacılık Kanunu çerçevesinde oluşturulan yeni düzenlemeler; krizlerin sebep olduğu ekonomik zararın hafifletilmesi ve Avrupa Birliği (AB) müktesebatı kapsamında bankacılık sisteminin Avrupa Birliği ve Basel standartları ile senkronize hale getirilmesi başlıkları kapsamında yoğunlaşmıştır.

Uluslararası finansal stabilizasyonun sağlanması ve uluslararası bankalar arasında serbest rekabet ortamı oluşturmak üzere bankaların ortak ölçülerde çalışmalarını sağlamak için 1930 yılında (BIS - Bank for International Settlements) Uluslararası Ödemeler Bankası oluşturulmuştur. 1974 yılında ise Almanya'daki batık banka sorunlarının ardından G-10 ülkelerinin merkez bankalarının katkılarıyla BIS yapısında Basel Bankacılık Düzenleme ve Denetim Komitesi inşa edilmiştir.

1987 yılında yayımlanan Basel I Sermaye Uzlaşısında ilk defa belirtilen "Risk Ağırlıklı Varlıklar" kavramı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizler sonrasında önemli değişimler kaydetmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosu ile Basel'in ileriki versiyonlarında tanımlanan likidite ve kaldıraç oranları, bankaların reel sektörü fonlarken sağlayacakları gelirden bağımsız olarak kendi ödeme kapasitelerini gözlemleyebilecekleri ölçütler olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece sınırsız risk almanın önüne geçilmektedir.

Krizlerden kazanılan tecrübeler ile risk yönetimi kavramı BDDK'nın yoğun çabası sonucunda Türk Bankacılık sektörünün ana gündem maddesi olurken, Türk Eximbank ülkenin ihracat hedeflerini gerçekleştirme noktasında üstlendiği ihracat kredileri misyonunu yerine getirirken bankanın piyasa, kredi, operasyonel, likidite vb. risklere karşı korunması için önemli politikalar geliştirmiştir. Basel kriterlerini takip eden BDDK'ya Risk Yönetim Birimi tarafından dönemsel raporlamalar yapılmasının yanında belirli faaliyet alanlarında belirlenen içsel limitler ile kontrol fonksiyonu yerine getirilmektedir. Ayrıca, BDDK'nın mümkün kıldığı bazı muafiyetler Türk Eximbank'ın hareket alanını genişletmesine yardımcı olmuştur.

1. Risk Yönetimi ve Basel Düzenlemelerinin Bankacılık Sektörüne Etkileri

"Bankacılıkta risk yönetiminin, bankaların karşılanamayacak ölçüde ve kabulü mümkün olmayan zararlarla karşılaşmasını önlemek ve bankanın finansal performansını iyileştirmek üzere iki

temel hedefi bulunmaktadır"¹. BDDK tarafından 2012 yılında yayımlanan Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelikte de, "Bankacılıkta risk yönetimi sisteminin amacı; bankanın gelecekteki nakit akımlarının ihtiva ettiği risk-getiri yapısını, buna bağlı olarak faaliyetlerin niteliğini ve düzeyini izlemeye, kontrol altında tutmaya ve gerektiğinde değiştirmeye yönelik olarak belirlenen politikalar, uygulama usulleri ve limitler vasıtasıyla, maruz kalınan risklerin konsolide ve konsolide olmayan bazda tanımlanmasını, ölçülmesini, raporlanmasını, izlenmesini, kontrol edilmesini ve risk profilleriyle uyumlu içsel sermaye gereksiniminin belirlenmesini sağlamak olarak ifade edilmiştir (m. 35)"².

Basel I Sermaye Uzlaşısı, bankaların bulundurması gerektirdiği en düşük sermaye seviyelerinin oluşturulması üzerine kurulmuştur. Basel I Sermaye Uzlaşısının içeriği dört bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda, sermayenin oluşturan parçalar açıklanmaktadır. Sermaye ana sermaye ve katkı sermayesi olmak üzere iki parçadan meydana gelmektedir. İkinci kısımda, risklerin seviyelendirilmesi üzerine değinilmiştir. Bankaların sermaye yeterliliğinin belirlenmesinde, aktiflerin risk basamaklarına göre (%0, 10, 20, 50, 100 olarak) ağırlıklandırıldığı bir yöntem değerlendirilmektedir. Üçüncü kısımda, %8 olarak belirlenmiş olan en düşük sermaye standart oranının nasıl hesaplanacağı anlatılmaktadır. Dördüncü kısımda da geçiş sürecine ait düzenlemeler bulunmaktadır.

Basel I, bankaların etkilendikleri kredi ve piyasa risklerini ölçmede kullanılan metotların; reel ölçüm yapmada yetersiz olması, fiyat dalgalanmalarına özen göstermemesi, kredi riski ölçümünde 4 değişik risk ağırlığı kullanması nedeniyle risk hassasiyetinin düşük olması, kredi riskinin statik ölçülmesi, tüm bankalar için "one-size-fits-all"³ yaklaşımı ve OECD kulüp kuralı gibi nedenler yüzünden tartışılmıştır. "Haziran 2004'de yayınlanan Basel II uzlaşısı ile, Üç yapısal bloktan oluşan yapının oluşturulması, Asgari Sermaye Yükümlülüğü, Denetim Otoritesinin incelenmesi, Piyasa Disiplini, Sermaye Yeterliliği ölçümlerinin yapısının genişletilmesi ve ölçümlerin riske daha duyarlı hale getirilmesi, One-size-fits-all yaklaşımından vazgeçilmesi, OECD kulüp kuralının kaldırılması, operasyonel riskin dikkate alınması hedeflenmiştir"⁴.

Basel II uzlaşısında 3 ana blok yer almaktadır. Söz konusu I. Yapısal Blok-Asgari Sermaye Yükümlülüğüdür. Bu blok; Kredi Riski, Piyasa Riski ve Operasyonel Risk olarak üçe ayrılmıştır. Basel I uygulamasına ek olarak operasyonel risk getirilmiş ve sermaye yeterlilik oranı hesaplanma formülü Öz kaynaklar/ (Kredi Riski Piyasa Riski+Operasyonel Risk) olarak gösterilmiştir. Kredi riskine ait standart yöntem, temel içsel derecelendirme yöntemi ile gelişmiş içsel derecelendirme yöntemi; Piyasa riskine ait standart yaklaşım ve riske maruz değer yaklaşımı; Operasyonel riske ait

¹ M.Ayhan Altıntaş(2006), Bankacılıkta Risk yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi, Ankara, s.2

² BDDK, Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik(2012), m.35

³ Bankaların ödeme yeterliliklerinin aynı kabul edilmesi

⁴ Evren Bolgün & Barış Akçay (2016), Risk Yönetimi, Scala Yayıncılık, İstanbul, s.103

olarak da temel gösterge yaklaşımı ve standart yaklaşım ile ileri ölçüm yaklaşımı metotları geliştirilmiştir.

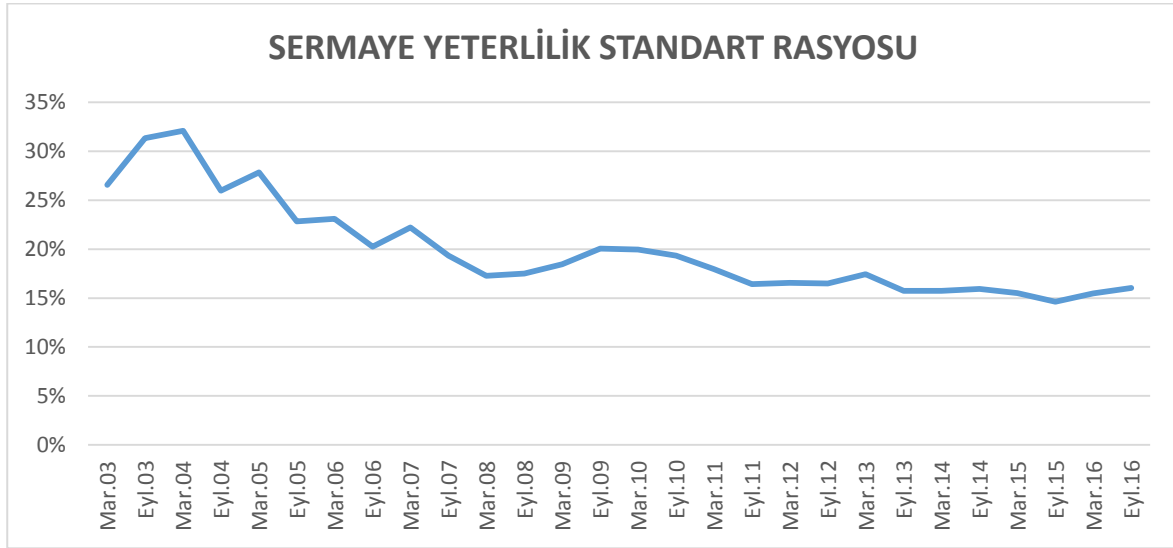
II.Yapısal Blok Denetim Otoritesinin gözden geçirmesidir. Bu blok; içsel sermaye yeterliliği değerlendirme süreci (ISEDES), stres testleri ile bankacılık hesaplarından kaynaklanan faiz oranı riski rasyosundan meydana gelmektedir. III. Yapısal Blok ise Piyasa Disiplini olarak ifade edilmekle birlikte I. ve II. Yapısal Blok Kapsamında ölçülen risklerin kamuoyuna belli standartlarda ve belli periyotlarda açıklanmasıdır.

Basel III ise Basel II ek düzenlemeler seti özelliğindedir. Basel III 5 temel geliştirme adımından oluşmaktadır. Söz konusu 5 temel geliştirme adımı; Daha nitelikli Sermaye, Niceliği Arttırılmış Sermaye, Sermaye Tamponu Oluşturulması, Kaldıraç Oranı, Likidite Düzenlemeleri'dir.

Türkiye'deki sermaye yeterliliği ölçümleri kapsamında 5411 Sayılı Bankacılık Yasası ve 24657 sayılı 31.01.2002 ve 26/06/2012 tarih, 28337 Sayılı bildiri uyarınca, Sermaye "Maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli öz kaynak bulundurulmasıdır" şeklinde açıklanmış ve söz konusu tebliğ ile de Riske Maruz Varlıkların özellikleri netlik kazanmıştır. Üstte adı ve tarihi belirtilmiş bildiri uyarınca Basel kuralları neticesinde bankaların sermaye yeterlilik rasyosunu %8 in yukarısında olması kanuni yükümlülük halini almıştır, bu oranın altında kalan durumlarda BDDK'ya bankalara alıkoyma yetkisi verilmiştir. Hem de adı geçen bildiri ve yasalarda belirtilmiş olan bir diğer oran da hedef rasyo olarak tanımlanan %12'dir. Türkiye'de etkinlik gösteren bankaların faaliyetlerini sağlam ve yeterli bir şekilde yerine getirebilmeleri için karşılamaları gereken en düşük sermaye yeterliliği oranı olan hedef rasyo oranına ulaşamayan bankalar izlenmekte ve etkinlik alanları azaltılmakta; daha uzun sürelerde ise bankalara sert yönetsel tedbirler uygulanabilmektedir. Bu çerçevede ihtiyatlı bir bakış açısıyla BDDK'nın 2006 yılında minimum %12 olarak belirlediği hedef sermaye yeterliliği oranı daha sonra yaşanan uluslararası finansal şoklar esnasında Türk bankalarının özkaynak sorunu yaşamamasında etkili önlemlerden birisi olmuştur.

Son dönemde açığa çıkan finansal krizlere ve sonuçlarına bakıldığı zaman; olumsuz etkilenen kurumlar ve sektörler için krizlerin etki alanının büyüklüğü noktasında bankalar önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple bankaların karşılaşılabileceği riskleri giderebilmek için yeterli miktarda öz sermaye bulundurmaları bankaların sürdürülebilir bir iş modeline sahip olması, finansal sistemin sağlam çalışabilmesi ve iş etiği adına kaçınılmaz bir yükümlülüktür. Bir anlamda bankaların üstlendiği riskler için emniyet subabı görevi taşıyan sermayenin, üstlenilen risklere göre belirtilmesi ise yalnız Sermaye Yeterlilik Oranı (SYR) ile sağlanmaktadır. Öte yandan, hem bankaların stratejik etkinliklerini sağlayabilmeleri hem de tertipleyci kurumun (BDDK) yön verici ve kontrol edici işlevlerini yerine getirmesinde SYR değer tahminleri etkili olabilmektedir.

"Bankacılık sektörüne bakıldığı zaman SYR değerinin son 12 yıllık dönemde düzenli bir biçimde azaldığı görülmektedir. Bu durum, bankacılık sektörünün karlarını yükseltirken optimum SYR seviyesi için gereken verimlilik artışının yanında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından getirilen ek sermaye yükümlülükleri ile de açıklanabilmektedir. İlgili dönemlerde, SYR hesaplanmasında getirilen yeni uygulamaların (Kredi Riskine Maruz Değer hesaplama yönteminin değiştirilmesi ya da Operasyonel Riske Maruz Değerin eklenmesi gibi) bankaların sermaye yeterlilik değerlerinde gözle görülebilen göreceli azalmalara sebep verdiğini söylemek hata olmayacaktır" (Karahanoğlu, 2015).

Şekil 1. Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Kaynak: TBB, 2016.

Şekil 1'den de görüldüğü üzere Türk Bankacılık Sektörü sermaye yeterlilik rasyosu düzeyi yıllar itibari ile farklılık gösterse de minimum oran olan %8'in ve %12'lik hedef rasyo düzeyinin üstünde kalmayı başarmıştır. Bu gelişme Türk Bankacılık Sektörü'nün sermaye yapısının kuvvetli olduğunu göstermektedir. Özellikle risklerin fazla olduğu zamanlarda önem taşıyan SYR, finansal stabilizasyonun devam ettirilmesine doğrudan olanak sağlamaktadır.

2. Türk Eximbank'ın İhracat Finansmanındaki Rolü

"Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş / Türk Eximbank,31 Mart 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 3332 sayılı Kanun'un verdiği yetkiye istinaden 21 Ağustos 1987 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 87/11914 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile"⁵ Devlet Yatırım Bankası'nın yapı değiştirmesi ve yeniden örgütlenmesi ile kurulmuştur.

Türk Eximbank; ihracatçıları, ihracata yönelik üretim faaliyetinde bulunan imalatçıları ve yurt dışında faaliyette bulunan girişimcileri desteklemek amacı ile kısa, orta, uzun vadeli nakdi ve gayri

⁵ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/hakkimizda/kurumsal/bankamiz-hakkinda>

nakdi kredi programları sunmaktadır. Bunun yanında vadeli satış işlemlerini teşvik etmek ve bu yol ile ihracat hacmini arttırmak, yeni ve hedef pazarlara girilmesini kolaylaştırmak amacı ile vadeli ihracat alacaklarını iskonto etmektedir.

Türk Eximbank'ın amacı; ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mallarının/hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihracatçıların rekabet gücü kazanması, ihracatta pazar payı artışının sağlanması, yurt içi ve yurt dışı finansman kurumlarının iç ve dış satım finansmanında aktif rol oynayabilmeleri için garantiler vermek, mal veya hizmetlerin ihracatından doğan alacakları ticari ve politik risklere karşı sigortalamaktır.

Kredi programları; "kısa vadeli ihracat kredileri, orta-uzun vadeli ihracat kredileri ve döviz kazandırıcı hizmetler kapsamındaki krediler olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

Kısa vadeli ihracat kredileri; Reeskont Kredisi, Sevk Öncesi İhracat Kredileri, İhracata Hazırlık Kredileri, Dış Ticaret Şirketleri İhracat Kredisi, KOBİ İhracata Hazırlık Kredileri, Sevk Sonrası Reeskont Kredisi'dir. Orta-uzun vadeli ihracat kredileri; İhracata Yönelik İşletme Sermayesi Kredisi, İhracata Yönelik Yatırım Kredisi, Marka Kredisi, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Kredisi, Yurtdışı Mağazalar Yatırım Kredisi, Gemi İnşa ve İhracatı Finansman Programı'dır. Döviz kazandırıcı hizmetler kapsamındaki krediler ise; Turizm Kredisi, Uluslararası Nakliyat Pazarlama Kredisi, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektubu Programı, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Köprü Kredisi, Döviz Kazandırıcı Hizmetler Kredisi, Yurtdışı Fuar Katılım Kredisi'dir. Alıcı kredileri Türk Eximbank tarafından verilen uluslararası kredileri kapsamakta olup Uluslararası Proje Kredileri ile Uluslararası Ticaretin Finansmanı⁶ programları olarak ifade edilmektedir.

Sigorta programları ise "Kısa Vadeli Alacak Sigortası ile Orta ve Uzun Vadeli Alacak Sigortası"⁷ bölümlerinden meydana gelmektedir.

"Türk Eximbank ile diğer bazı ihracat kredi ve sigorta kurumları ve uluslararası finansman kuruluşları (US Eximbank / ABD, EDC / Kanada, COFACE / Fransa, Euler Hermes / Almanya, ECGD / İngiltere, ONDD / Belçika, ASHRA / İsrail, Eximbank of China, SINOSURE ve TEBC / Çin Halk Cumhuriyeti, Czech Export Bank/ Çek Cumhuriyeti, Hungarian Export - Import Bank/ Macaristan, MECIB ve MEXIM / Malezya, Bancomext/ Meksika, NEXI / Japonya, SID / Slovenya, KUKKE / Polonya, EDBI ve EGFI / İran, ECGE ve Export Development Bank of Egypt/ Mısır, Eximbanka SR / Slovakya, Eximbank Romania / Romanya, Eximbank of Russia ve Vnesheconombank / Rusya, KSURE / Güney Kore, EKF / Danimarka, HBOR / Hırvatistan, MBDP / Makedonya, JLGC / Ürdün, GARANT ve OeKB / Avusturya, SACE / İtalya, CAGEX / Cezayir,

⁶ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/krediler>

⁷ Türk Eximbank Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/alacak-sigortasi>

ICIEC, DHAMAN, MIGA, Asya Kalkınma Bankası, EBRD) arasında imzalanan iş birliği anlaşmaları çerçevesinde bu kuruluşlar ile yakın iş birliğine 2017 yılında da devam edilmiştir"⁸.

"İhracat kredi kuruluşlarının uyguladığı programların Resmi Destekli İhracat Kredilerine İlişkin OECD Düzenlemesine uygunluğunu sağlamak, üye ülkelerin ilgili kurumları arasında bilgi ve görüş alışverişini kolaylaştırmak ve politika birliğini sağlamak amacıyla oluşturulan ve Türkiye'nin Nisan 1998'de asil üyesi olduğu OECD İhracat Kredileri Grubu'nun bir alt grubu olan ve proje ilişkili çevresel ve sosyal etkiler ile insan haklarına ilişkin konuların görüşüldüğü Çevre Uygulayıcıları Grubu'nun 33. Toplantısı 3-5 Kasım 2016 tarihleri arasında Türk Eximbank ev sahipliğinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir"⁹.

3.Türk Eximbank'ta Risk Yönetimi

Türk Eximbank her banka gibi müşteriler ve üçüncü kişiler ile birlikte operasyonel etmenler sebebiyle risklere maruz kalmaktadır. Banka, Türkiye Cumhuriyeti ihracat hedeflerinin gerçekleştirilmesi noktasında görev edindiği ihracat kredileri için aracı bankalardan teminat mektubu, aval gibi birinci kalite teminat sağlamaktadır. Nakdi, gayri nakdi kredi ve hazine işlem limitleri yurtiçindeki bankaların risk izleme/değerlendirme çalışmaları kapsamında belirlenmektedir. Teminat alınan bankaların kredi notları ile alıcı firmaların kredi değerlilikleri izlenirken; OECD sınıflandırmaları, Uluslararası İhracat Kredi Sigortacıları Birliği (Berne Union) raporları, bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarının raporları ve finansal tablolardan yararlanılmaktadır. Yoğunlaşma riskinin önüne geçmek için teminatların banka içerisindeki dağılımı izlenmektedir. Ayrıca tek bir banka için hazine işlemleri hariç kredi riskinin %20'sine kadar risk yüklenmektedir. Aynı zamanda şirket ve aracı bankaların risk ve limitleri günlük ve haftalık olarak takip edilmektedir.

Döviz cinsinden varlıklar ile yükümlülükler arasında para birimi, vade, faiz tipi türlerinde uyumluluk bulunması en üst seviyede önceliklidir. Dolayısıyla borçlanma stratejileri olabildiğince bankanın aktif yapısına uygun planlanmaktadır; aksi taktirde swap, forward ve opsiyon gibi türev ürünler aracılığıyla riskler minimuma indirilmekte yada bankanın aktif bünyesinde ayarlamalar gerçekleştirilmektedir. Yabancı para aktifler büyük oranda USD ve Euro cinsinden oluşmakta olup bu varlıkların fonlaması yine USD ve Euro cinsinden borçlanmalar ile sağlanmaktadır. Üç aylık finansal denetim raporlarında yer verilen GAP analizlerinde, yerel para ve yabancı para cinsinden faize duyarlı varlık ve yükümlülüklerin, sabit ve değişken faiz bazında sınıflandırılması ve bunun sonucunda varlıklar ile yükümlülükler içindeki oranı hesaplanarak faiz rakamlarındaki muhtemel değişikliklerin bankanın karlılık durumunu nasıl etkilediği ortaya çıkarılır. Bu çalışmaların yanında;

⁸ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.54

⁹ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.54

bankanın aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğunun (mismatch) belirlenmesi amacıyla yabancı para cinsinden (tüm döviz türleri bazında ayrı ayrı ve ABD Doları cinsinden toplam olmak üzere) ve yerel para cinsinden varlık ve yükümlülüklerin periyodik dönemler itibariyle ağırlıklı ortama vadeye kalan gün sayıları hazırlanır¹⁰. Yönetim Kurulu kararıyla onaylanan Risk Yönetimi Uygulama Esasları uyarınca faiz ve vade unsurları itibariyle yaşanabilecek aktif-pasif uyumsuzluğu düzeyinin bilanço büyüklüğüne göre makul bir düzeyde tutulmasına dikkat edilmektedir.

Bankanın likidite riskine yönelik kapasitesi, yerel regülatör olan BDDK'nın Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te yer alan zorunlu yasal limitlerdir. Banka'nın likidite politikası ise farklı piyasa koşullarında muhtemel nakit gereksinimlerini giderebilecek seviyede kabul edilebilir maliyette bir likidite düzeyinin sürekliliği esasına dayanmaktadır. Bu noktadan hareketle kredi bakiyeleri ve yatırım yapılan menkul kıymetler ile borç yükümlülükleri, müşteriler tarafından geri ödenen kredi taksitleri, T.C Hazine Bakanlığı tarafından potansiyel sermaye enjeksiyonları ve Hazine Müsteşarlığı tarafından karşılanan politik risk zararları göz önünde bulundurularak haftalık, aylık ve yıllık olarak yerel ve yabancı para bazında nakit akım tabloları oluşturulmakta ve bu tablolardan yararlanarak ihtiyaç duyulan kaynağın tutarı ve zamanlaması bilinebilmektedir. "Banka kısa vadeli likidite ihtiyaçlarını, yurtdışı ve yurtiçi Bankalardan sağlanan kısa vadeli krediler, uzun vadeli likidite ihtiyaçlarını ise Dünya Bankası ve Avrupa Yatırım Bankası gibi uluslararası kuruluşlardan sağlanan orta-uzun vadeli borçlanmalar ve tahvil ihracı gibi sermaye piyasalarından sağlanan fonlar ile karşılamaktadır"¹¹. Banka'nın likidite riskine önlem olarak kabul ettiği düzenlemelerden biri de ana "vadesi 1 yıldan uzun olan kaynakların, aynı yıl içerisinde vadesi gelecek geri ödemelerin toplam yükümlülükler içindeki oranının %20'yi geçmemesidir"¹².

Piyasa riski özünde, bankanın bilanço içi-dışı pozisyonlarının piyasa koşullarında kur, faiz ve diğer parametreler açısından yaşanabilecek oynaklık (volatilite) yükselişlerinden yazabileceği zarar olasılıklarını ve bunun sonucunda gelir-gider dengeleri ile özkaynak karlılığındaki olumsuz değişimleri açıklar. Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de piyasa riski koşulları çok hızlı değişebilmektedir bu bağlamda bankanın ilgili dinamik yapıya ayak uydurabilmesi, varlığını sürdürebilmesi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla Türk Eximbank piyasa riskine karşı belirli önlemler almakta ve bilançosunun iç-dış dengesizliklere karşı yaşayabileceği zararı sınırlamaktadır. Bu önlemlerden biri olarak alım-satım amaçlı işlemlerden oluşan ticari portföyü için (Türk Lirası ile Yabancı Para cinsinden bilanço dışı varlıkları) günlük olarak piyasadaki cari oranlarla yeniden değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme sonucunda gerçeğe uygun değer farkları

¹⁰ Türk Eximbank 2018 Finansal Denetim Raporu, s.41

¹¹ Türk Eximbank 2018 Finansal Denetim Raporu, s.46

¹² Türk Eximbank 2018 Finansal Denetim Raporu, s.46

gelir tablosunda gösterilmektedir. Temel olarak Türk Eximbank'ta hedge muhasebesi¹³ uygulanmakta ve piyasa riskine konu portföyü oldukça düşük seyretmektedir. Ayrıca piyasa riskine konu portföyün düşük olmasına karşın Türk Eximbank Yönetim Kurulu tarafından belirlenen kurallar dahilinde günlük azami tutarda yüklenilebilecek risk tutarları, azami işlem tutarları ve stop-loss limitleri uygulanmaktadır.

Eximbank bünyesinde gerçekleşen tüm faaliyetlerden kaynaklı risklerin yönetimi yalnızca yasal birimlere raporlama yaparak değil, entegre bir risk yönetimi yaklaşımı ile sağlanmaktadır. Kredi ve sigorta birimlerinin uygulama esaslarında işlerin niteliğine ilişkin içsel risklere dikkat çekilmekte ve kurumun uluslararası arenadaki itibarını zedeleyebilecek operasyonel risklere karşı sorumlulukları belirtilmektedir. Türk Eximbank finansman sağlamak amacıyla yurtdışından borçlanma yapabilen bir banka olduğundan şeffaf ve güçlü bir risk politikası izlemektedir. Bu kapsamda Türkiye'de yerel bankacılık otoritesi olan BDDK'nın yanında uluslararası düzenlemeler ve finans otoritelerine karşı da sorumludur. Bankacılık alanında en önemli uluslararası risk yönetimi düzenlemeleri Basel otoritesi tarafından yayımlanmakta ve ilgili kurallar 2008 Küresel Krizi'nde ortaya çıkan sermaye kayıpları düşünüldüğünde tüm finansal kurumlar tarafından tavsiyenin ötesinde bir kabul olarak görülmektedir.

Türk Eximbank, her ne kadar faaliyetleri bakımından ihracat kredi ajansı gibi çalışsa da BDDK'ya tabii olması sebebiyle ticari bankalar gibi risk yönetimi raporlamaları gerçekleştirmektedir. Bu durum bankada sağlam ve tutarlı bir risk kültürünün oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Düzenlenen faaliyet raporları ve finansal denetim raporlarında bankadaki tüm risklere ilişkin hazırlanan raporlara dönemsel olarak yer verilmektedir. Bu noktada banka tarafından yapılan önemli risk raporlarına aşağıda yer verilmektedir:

Sermaye Yeterliliği Standart Oranı: Özkaynakların toplam kredi, piyasa ve operasyonel risk tutarlarına bölünmesiyle hesaplanan SYR Raporu BDDK'ya sunulmak üzere her ay hazırlanmaktadır. Kredi riski ve piyasa riski Basel II düzenlemelerinden olan standart yöntem¹⁴ ile hesaplanırken operasyonel riske ilişkin varlıklar bulunurken temel gösterge yaklaşımı¹⁵ kullanılmaktadır.

Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riski: Bankanın aktif ve pasiflerine ilişkin nakit akışlarına belirli faiz şokları (TL için +5 ve -4, yabancı para için +2 ve -2) verilerek yapılan

¹³ Gerçeğe uygun değer riskinden ve nakit akışı riskinden korunma yaklaşımları kullanılmaktadır.

¹⁴ Kredi riski için; nakdi/gayri nakdi krediler BDDK SYR Yönetmeliği'nde belirtilen risk ağırlıkları kullanılarak teminat kalitesine göre risk ağırlıklı varlıklara dönüştürülür. Piyasa riski için ise; bankanın alım-satım hesaplarında izlenen bilanço içi-dışı varlıklar belirli risk ağırlıkları ile çarpılır ve piyasa riskine esas tutarlar kur riski, faiz riski ile spesifik risklerin toplamından meydana gelir.

¹⁵ Temel gösterge yaklaşımı ile önceki 3 yılın brüt gelirlerinin %15'i olarak her bir yıl için hesaplanan ve son 3 yılın ortalaması alınarak ulaşılan operasyonel riske esas tutar hesaplanır.

bir çalışmadır. Faiz faktörü üzerinden verilen şokların ardından piyasa faizlerine göre aktif-pasif nakit akışlarının net bugünkü değerleri hesaplanır. Bu değerler ile şok uygulanmamış iskonto oranları ile indirgenmiş net bugünkü değerler arasındaki fark özkaynağa bölünerek ilgili orana ulaşılır. Ayda bir olarak BDDK'ya raporlanmaktadır. BHFOR için belirlenen limit %20'dir.

Kaldıraç Oranı: Ana sermayenin bilanço içi-dışı aktiflerin toplamına bölünmesiyle elde edilir. Sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanırken kullanılan risk ağırlıklarındaki hatalı yaklaşımları bertaraf etmek için getirilen kaldıraç rasyosu BDDK Yönetmeliği uyarınca %3'ün altında gerçekleşemez. BDDK'ya üç ayda bir raporlama yapılırken son üç ayda hesaplanan kaldıraç oranlarının ortalaması dikkate alınmaktadır.

İSEDES: Basel Kurallarının II. Yapısal bloğunda yer alan en önemli kalem olan İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci, bir bankanın maruz kalabileceği içsel-dışsal tüm riskleri karşılayabilecek düzeyde bulundurması gereken sermayenin hesaplanmasında dikkate alınacak nitel-nicel göstergeleri içerir. Bu bütünleşik ve geleceğe dönük bir anlayışla Risk Yönetimi Birimi tarafından oluşturulan rapor kapsamında, içsel sermaye gereksinimi ölçülürken yasal sermaye yükümlülüğü hesaplamasında da kullanılan kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riske ek olarak BHFOR, kredi riski kapsamında ülke ve teminat kabul edilen bankaların yoğunlaşma riskleri ve likidite riski değerlendirmelere konu olmaktadır. Her yıl Mart ayının sonunda Türk Eximbank Yönetim Kurulu'nun onayıyla BDDK'ya gönderilmektedir.

Stres Testi: İSEDES Raporu'nun bir parçası olarak bankanın çeşitli stres faktörleri altında bulundurduğu sermaye incelenmekte ve yasal limitlerin altına düşüldüğünde alınacak önlemler açıklanmaktadır. Stres testleri yapılırken kredi riski ölçümünde ekonomik sermaye yaklaşımından yararlanılmakta ve hesaplanan kredi riskine esas tutar Temerrüt Olasılığı¹⁶, Temerrüt Halinde Kayıp¹⁷ ile Ülke Notu gibi parametreler üzerinden strese tabi tutulmaktadır. İSEDES ve Stres Testi sonuçları senaryo analizleri ile desteklenmekte ve banka içi kararlarda göz önünde bulundurulmaktadır.

Likidite Karşılama Oranı: Yüksek kaliteli likit varlıkların¹⁸ hesaplama döneminden bir ay süresince gerçekleşecek net nakit çıkışlarına bölünmesiyle elde edilen bu oran bir tür stres testi niteliğinde bir çalışmadır. Bankaların zorlu piyasa koşullarında yeterli likit varlığa sahip olup olmadığını gösterir. Türk Eximbank, BDDK kararınca likidite karşılama oranı için belirlenen limitlerden bağımsız olmakla birlikte¹⁹ Risk Yönetimi Birimi tarafından her hafta düzenli olarak

¹⁶Ekonomik sermaye yaklaşımına göre, Beklenmeyen Zarar= (1-TO)*THK*Risk Tutarı şeklinde hesaplanır ve Riske Esas Tutar olarak Stres testi analizlerinde kullanılır.

¹⁷ Ekonomik sermaye yaklaşımına göre, Beklenmeyen Zarar= (1-TO)*THK*Risk Tutarı şeklinde hesaplanır ve Riske Esas Tutar olarak Stres testi analizlerinde kullanılır.

¹⁸Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik m.5, s.2

¹⁹ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.83

raporlama gerçekleştirmektedir. Yatırım ve Kalkınma Bankaları dışında ticari bankalar için ilgili oran 2018 itibariyle yabancı para bazında %70, toplam para bazında %90'ın üzerinde olmalıdır. 2019 yılından itibaren söz konusu limitler sırasıyla %80 ve %100 olarak gerçekleştirilecektir.

Likidite Yeterlilik Oranı: Basel Kriterleri'nin getirdiği likidite kıstaslarından çok daha önce 2006²⁰ yılında BDDK tarafından bankalarda varlıkların yükümlülükleri karşılayacak düzeyde sürdürülmesini teminen getirilen bu oran varlıkların yükümlülük tutarına bölünmesiyle hesaplanır. Likidite Yeterlilik Oranı 0-7 gün ile 0-31 gün olmak üzere iki vade diliminde yabancı para ve toplam para bazında hesaplanmaktadır. Limitler; yabancı para bazında %80, toplam para bazında %100'dür.

4.Türk Eximbank'ı Diğer Ticari Bankalardan Ayıran Özellikler

Türk Eximbank diğer ticari bankalardan farklı imtiyazlara sahiptir. Bunlar, Bankacılık Kanunu'nun 77. maddesine göre Genel Kredi sınırlamalarından muaf tutulması, BDDK'nın 12 Aralık 2016 tarihli ve 7123 sayılı kararı ile Kurulca aksi belirlenene kadar kalkınma ve yatırım bankaları için Basel III Likidite Karşılama Oranının %0 olarak uygulanması²¹, verdiği kredilerin büyük kısmının %100 ticari banka teminatlı olması ile birlikte firma risklerinin banka riskine evrilmesi, son olarak kredi dışında sigorta hizmetleri de sunmasıdır.

4.1. Genel Kredi Sınırlamaları

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu bankaların sınırsız risk almalarını engellemek adına küresel uygulamalarla paralel olarak Bankalar Kanunu ile birlikte belirli kredi sınırlamaları getirmektedir²². Örnek vermek gerekirse 54. madde bankaları bir gerçek yada tüzel kişiye veya bir risk grubuna kullanılabilecekleri kredilerin toplamını özkaynaklarının %25'i ile sınırlamaktadır. Ayrıca ilgili taraflara özkaynakların %10'u veya daha fazlası tutarında kullanılan krediler büyük kredi olarak adlandırılır ve toplamı banka özkaynaklarının 8 katını geçemez. Türk Eximbank bir yatırım ve kalkınma bankası olarak mevduat kabul etmemekte ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 77.maddesinde ifade edilen yukarda örneği verilen hükümlerden muaf tutulmaktadır. Buna karşın 54.maddede belirtilen genel kredi sınırlamalarına Yönetim Kurulu tarafından belirlenen esaslara uygun olarak uyum sağlamaya devam etmektedir. Dolayısıyla ticari bankaların kredi verme kapasitelerini düzenleyen bu maddelere tabi olmaması Türk Eximbank'ın ihtiyatlı risk politikası sayesinde herhangi bir kaldıraç riski yaratmamaktadır.

²⁰ Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik

²¹ Türk Eximbank Faaliyet Raporu 2016, s.144

²² 54, 55, 56, 57, 61, 63, 64, 106 ile 129'uncu maddeleri, 130'uncu maddesinin (a) bendi, 131 ile 142'nci maddeleri

4.2. Likidite Karşılama Oranı

Küresel kriz sonrası yeni düzenlemeler ile ortaya çıkan Basel III kriterlerinin önemli bir parçasını oluşturan likidite karşılama oranı bankaların finansal sıkıntılar esnasında gerçekleştirmek durumunda oldukları nakit çıkışlarını karşılayabilecek miktarda yüksek kaliteli varlık bulundurmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple kar amaçlı çalışan ticari bankalar belirli tutarlarda menkul kıymet yatırımı yapmakta ve likidite karşılama oranı yükümlülüklerini yerine getirmektedirler. Kalkınma ve yatırım bankaları açısından ise farklı bir durum söz konusudur ilgili kuruluşlar genel olarak ülkelerin ihracat kredi ajansları olmaları sebebiyle bir misyon üstlenmekte ve ülkelerin ticaret hacimlerini arttırmaya yönelik olarak ihracat gerçekleştiren firmalara destek sağlamaktadırlar. Bu nüansı göz önünde bulunduran BDDK tarafından Türk Eximbank'ın aksi belirlenene kadar Likidite Karşılama Oranı'nı %0 olarak uygulamasına karar verilmiştir²³.

4.3. %100 Banka Teminatı

Ticari bankalardan farklı olarak Türk Eximbank, kredilendirme işlemlerinin büyük bölümünü aracı bankalardan gelen teminat mektupları ve aval gibi birinci kalite teminat varlıklarına dayanarak gerçekleştirmektedir. Bu durum Basel II kapsamında kredi riski ölçümünde Banka'ya kolaylık sağlamaktadır çünkü müşterilere verilen krediler aracı banka riskine dönüşmektedir. 2017 Ocak ayında Fitch Kurumu tarafından yapılan not düşüşü öncesinde Türkiye yatırım yapılabilir seviyede iken Türk Eximbank'ın kredilerinin banka teminatlı olması, ülke notuna karşılık gelen %50 risk ağırlığı sebebiyle diğer bankalara nazaran SYR hesaplamalarında önemli bir avantaj yaratıyordu. Ülke notu indirimi neticesinde bu avantaj kaybolsa da bankacılık sistemimizin uluslararası standartlar nezdinde yüksek itibarı Türk Eximbank'ın, takibe düşen kredi oranlarının oldukça düşük seviyede gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır.

4.4. İhracat Sigorta Hizmeti

Türk Eximbank ihracat kredisi hizmetinin yanında ihracat kredi sigortası programları da sunmaktadır. Bu özelliği ile 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu kapsamında işlemleri bulunmayan ticari bankalardan ayrılmaktadır. İlgili sigorta hizmetini kullanan müşteriler daha cazip oranlarda kredi kullanabilmektedir. Ayrıca sigorta işlemleri sebebiyle yüklenilen risklerin azaltılmasını sağlamak amacıyla Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı'nın yarattığı risklerin %60'ı her yıl yenilenen anlaşmalar aracılığıyla bir kısım uluslararası reasürör firmalara transfer edilmektedir.

---

²³ Türk Eximbank 2016 Faaliyet Raporu, s.83

Sonuç

Uluslararası finans çevrelerinin 2000'li yıllarda en çok üzerinde durduğu alan risk yönetimi olmuştur. 1997 Asya krizi, sahtecilik ve ahlaki tehlike (moral hazard) kaynaklı bölgesel bankacılık problemleri ile bankaların iç sistemlerinin denetim eksikliği Basel Risk normlarının yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. 1987 yılında BIS tarafından yayımlanan Basel I ile başlayan risk yönetimi prensipleri ülkelerin gündemine girmeye başlamış ve değişerek ve finansal krizlerinden çıkarılan dersler ile gelişerek günümüzde bankacılık sistemi için en etkili risk yönetim metodu haline gelmiştir.

Türk Eximbank, dış ticaret ile uğraşan firmalara kredi, sigorta ve garanti desteği vererek ülke ihracatının artmasına yardımcı olmaktadır²⁴. Bu bağlamda, farklı ihtiyaçlara dönük kredi programlarına sahiptir ve ticari bankalara kıyasla kar amaçlı bir banka olmaması sebebiyle bir misyon bankası olarak ifade edilmektedir. İçsel ve dışsal risklere karşı oluşturduğu risk yönetim politikası tüm faaliyet birimlerini içine alan bütünsel bir nitelik taşımaktadır. Risk yönetim düzenlemeleri açısından BDDK'ya tabi olmakla birlikte uluslararası ihracat kuruluşlarına benzer olarak misyonu gereği birtakım muafiyetler elde etmiştir. Örneğin, likidite karşılama oranının Türk Eximbank için %0 olarak uygulanması bankanın ihracatçılara destek sağlaması açısından esnek bir hareket alanı yaratmıştır. Aksi takdirde, varlıklarına likit menkul kıymet ekleyerek diğer ticari bankalar için %100 olarak belirlenen oranı tutturmaya çalışmak durumunda kalacaktı, bu durumun fırsat maliyeti firmalara verilemeyecek olan krediler olacaktı.

Verilen imtiyazlara karşın Türk Eximbank halen BDDK'nın gözettiği SYR hedef rasyosu %12'yi tutturmakla yükümlüdür. Türk Eximbank'ın ticari bankalardan farklı bölümünde devlet politikası gereği yürüttüğü ihracat misyonu anlatılmıştır. Ticari bankalar özellikle kar odaklı çalışmaktadır fakat Türk Eximbank kamu yararı gözetmektedir. Bu nedenle, ticari bankalardan farklı olarak %12 yerine yalnızca %8 olan Basel minimum sermaye yeterlilik oranına tabi olursa, gerçekleştireceği ihracat destek tutarı daha fazla olacaktır. Eğer bu istisna ticari bankalara da sağlınırsa, Türk Eximbank gibi sadece ihracat kredileri yönünde değil karlılık sağlayacak farklı yatırımlara da yönelmeleri beklenir.

---

²⁴ Türk Eximbank ihracatçılara 2017 yılında 39 Milyar USD destek sağlarken ihracatı finanse etme oranı %25 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynakça

ALTINTAŞ, M.Ayhan, (2006), Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara

BABUŞÇU, Şenol, (2005) ,Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi,Akademi Consulting & Training,Ankara
Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik

BDDK, Bankaların İç Sistemleri Hakkındaki Yönetmelik(2012)

BOLGÜN, K. and AKÇAY, M. (2009). Risk yönetimi. 1st Ed. İstanbul: Scala Yayıncılık.

CANDAN, H.; ÖZÜN, A. (2009).*Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*. 2nd Ed.(5-25). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

HULL, J. (2015). Risk management and financial institutions. 1st Ed. Hoboken: Wiley.

TÜRK EXİMBANK, 2016 Faaliyet Raporu

TÜRK EXİMBANK, 2018 Finansal Denetim Raporu

TÜRK EXİMBANK Web Sitesi, <https://www.eximbank.gov.tr>

https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/795/Altintas_Kitap.pdf [Accessed 15 Feb. 2017, Web].